

POLİTİKLEŞME VE SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ADALET VE KALKINMA PARTİSİ GENÇLİK KOLLARI ÖRNEĞİ

Ayşegül Bozan

ÖZET:

Türkiye'de günümüz gençliğinin siyasete katılımını inceleyen akademik çalışmalar ve saha araştırmalarının önemli bir bölümünün ortak tespiti 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında doğan gençlerin büyük çoğunluğunun siyasete ve geleneksel siyasal partilere mesafeli bir tutum benimsediği yönündedir. Zira, gençlik kollarında siyasi katılım yolunun açıldığı 1997 senesinden itibaren gerçekleştirilen bir çok araştırma, konvansiyonel ya da konvansiyonel olmayan yollarla siyasete katılan gençlerin oranının oldukça düşük kaldığına, ortalama %10'u geçmediğine işaret etmektedir. Bu yaygın 'siyasete katılmama' durumu, akademik çalışmalarda, 1980 askeri darbesi sonrası siyaset alanına getirilen baskılar, neo-liberal politikalarla birlikte oluşan bireyci tutum, gençlerin politik alandaki yozlaşma ya da klientalizm gibi durumlara dair eleştirileri ve varolan siyasi partilerle özdeşleşme problemleriyle açıklanmaktadır.

Diğer taraftan, söz konusu siyasi katılımın düşüklüğü olgusu siyasete katılan gençleri katılıma teşvik eden faktörler üzerine de düşündürmektedir. Gençlerin büyük çoğunluğunu geleneksel bir siyasi partide angaje olmayı tercih etmediği güncel durum içinde siyasete katılan gençleri farklı kılan nedir? Bu gençleri siyasi katılıma teşvik eden etkenler nelerdir? Bu etkenler arasında temsiliyetini bulmanın özdeşleşmenin rolü nedir? Başka hangi faktörlerden bahsedilebilir?

Bu makale, gençlik ve siyasal katılım konusunu angaje gençlerin perspektifinden, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde aktif olarak çalışan gençler üzerinden ele almayı amaçlamaktadır. Siyasete katılım gösteren gençler arasında en yüksek oranda aktif üyeye sahip olması ve partinin yükselen seçim oranlarında kadın ve gençlik kolları üyelerinin aktif angajmanlarının payı siyasal katılıma götüren süreci AKP gençleri üzerinden incelemeye değer kılmaktadır. Makale verileri doktora tezi kapsamında 2010 senesi Mayıs-Ağustos ayları arasında Anadolu'nun altı ilinde gerçekleştirdiğimiz 63 görüşme içeren bir saha araştırmasına dayanmaktadır. Araştırmada elde edilen politikleşme hikayeleri aile, politik lider, sosyal çevre, politik içerik, bireysel beklentiler şeklinde ayırdığımız beş faktörün gençleri siyasal katılıma teşvik ettiğini göstermektedir. Politik parti ve liderle özdeşleşme olgusu yanında, gençlerin birincil ve ikincil sosyalleşme alanlarında politikanın etkin varlığının politikleşme ve siyasal katılımı sağlamada önemli ölçüde etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Siyasal Katılım, Siyasal Toplumsallaşma, Gençlik, İslami Hareket, Adalet ve Kalkınma Partisi

**FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF THE YOUTH
THE CASE OF THE JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY YOUTH COMMISSION**

ABSTRACT:

Most of the fieldwork-based academic studies on the political participation of youth in contemporary Turkey show a weak level of engagement in the young generations born after the coup d'état of 12 September 1980. The level of political participation in conventional and unconventional modes – as revealed by these studies – is generally no higher than %10. This attitude is explained with reference to pressures exerted by the military after the 1980 golpe, to individualistic behaviors in the context of neo-liberal politics, to critiques expressed by the youth concerning the corruption and clientalistic nature of the political system.

On the other hand, even though the general level of political participation among the youth is very low, there are others who are actively engaged. What are the factors that motivate these young people to be members of traditional political parties?

This article aims to analyze the topic of political participation of the youth in Turkey from the perspective of those engaged in the Justice and Development Party. What makes the youth of the JDP an important case is their high level of engagement and their activism during electoral campaigns, which led to an increase in the party's votes. This article is based on data collected in a fieldwork realized in six cities of Anatolia between May and August 2010. It contains 63 interviews. Political engagement stories obtained in this research show that five factors have motivating effects on the political participation processes of the youth: those are family, political leader, social milieu and political context, individualistic expectations. Beside the role of the identification with the political leader, the politicization of primary or secondary socialization spaces of the young people is also determinant in their decision to join to the JDP.

Key Words: Political Participation, Political Socialization, Youth, Islamic Movement, Justice and Development Party

GİRİŞ:

Bu makalede Adalet ve Kalkınma Partisi'nde aktif siyasi katılım gösteren gençleri bu parti içinde çalışmaya yönlendiren etkenler ile söz konusu gençlerin politikleşme süreçleri incelenmeye çalışılacaktır. Amacımız 2000'li yılların Türkiye'sinde gençleri siyasette aktif olmaya iten faktörleri Adalet ve Kalkınma Partisi gençliğinin bireysel politik hikayeleri üzerinden değerlendirmektir.

1980 sonrası kuşak gençlerinin siyasetle ilişkisini inceleyen güncel akademik çalışmalar ve saha araştırmalarının büyük çoğunluğunun vardığı ortak tespit, 12 Eylül darbesiyle siyaset alanına getirilen baskılar ve beraberinde uygulanan neoliberal politikalar sonucunda 80 sonrası doğan kuşaklarda siyasi katılıma mesafeyle yaklaşan bir tutumun oluştuğudur. Zira, gençlik kolu kurma yasağının kalktığı 1997 senesinden itibaren gerçekleştirilen akademik çalışmalar konvansiyonel ya da kovansiyonel olmayan yollarla siyasete katılan gençlerin oranının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmamız konvansiyonel yollarla siyasete katılım üzerine olduğu için, bu minvalde veriler üzerinden ilerlersek, örneğin, ARI Hareketi tarafından 1999, 2003 ve 2008 senelerinde gerçekleştirilen “Türk Gençliği ve Siyasal Katılım” başlıklı bir seri araştırmanın bulguları, Türkiye’de herhangi bir siyasi partinin gençlik örgütüne üye olan gençlerin oranını 1999’da %10.0, 2003’te %8.3, 2008 yılında da %9.0 olarak ortaya koymuştur (Erdoğan, 2009:78). Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (Tüses) tarafından Ağustos-Kasım 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen başka bir araştırma da benzer bir sonuca işaret etmektedir. Bu araştırmaya göre de, Türkiye’de gençlerin sadece %9’u aktif ya da pasif anlamda her hangi bir siyasi örgütle ilişki halindedir. %91.17’siyse herhangi bir siyasi parti veya gençlik örgütüne üye değildir ya da politik parti ya da örgütler tarafından düzenlenen hiçbir faaliyete katılmamaktadır (Boyraz, 2009:59). Sonuç olarak, bu ve bunun gibi 2000’li yıllarda gerçekleştirilen bir çok araştırma kovansiyonel yollarla siyasetle ilişkili gençlerin oranının ortalama olarak %10’u geçmediğini, aktif anlamda çalışan gençlerin oranının ise daha da düşük olduğunu göstermektedir.¹

80 sonrası gençliğinin bu siyasete mesafeli tavrını inceleyen Lüküslü, sivil toplum kuruluşlarında çalışan ya da hiç siyasi katılım göstermeyen gençlerin politik alanı yozlaşmış, klientalist, sert, değiştirilemeyen ve otoriter figürlerle kırılanlaşmış bir alan olarak gördüğünü ifade etmektedir. Eleştirel bir bireycilik içinde olan bu gençler kendi taleplerine cevap vermeyen politik sistemi sorgulamakta, bu yüzden de geleneksel bir politik partiyle özdeşleşmemektedir (Lüküslü, 2010: 223). Bunun yanında, 80’lerden sonra gençlerin siyasi partilerde katılımı düşük olsa bile, bu dönemde gerçekleşen dinsel ve etnik referanslı kimlikleşmeleri ve siyasileşme

1 Benzer sonuçlar veren araştırmalar için bkz. Kentel, Ferhat; *Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında*, İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Konrad Adenauer Vakfı, 1999m İstanbul; Kazgan, Gülten; *İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006. İstanbul,

süreçlerini gözardı etmemek gerektiğini de ekleyen yaklaşımlar bulunmaktadır. Konvansiyonel veya konvansiyonel olmayan siyasi, sivil her hangi bir yapıda bulunmasalar bile Kürt Hareketi veya İslamcı Harekete dahil gençler düşünüldüğünde, 80 sonrasında politize olmuş gençlerin sayısının pek az olmadığı da ifade edilmektedir. (Taşkın, 2009:111; Tuğal, 2002:38)

Bu durumda, siyasi partilerde aktif olarak çalışan az oranda genci incelemeye değer kılan temel sorulardan biri, bu gençleri siyasete katılmaya teşvik eden faktörlerdir. Başka bir deyişle, Türkiye'deki gençlerin büyük çoğunluğunun geleneksel bir siyasi partide aktif olarak çalışmayı tercih etmediği, siyasi baskı ortamıyla oluşan çekinceler, varolan partilerle özdeşleşme problemleri ya da iş bulma kendini geliştirme dertlerinin siyasi angajmandan daha önemli görülmesinden dolayı gençlerin siyasi örgütlere kendilerini adamayı tercih etmediği bir dönemde, hangi faktörler bu küçük azınlığın siyasete ilgi duymasını sağlamıştır? Bu etkenler arasında temsiliyetini bulmanın özdeşleşmenin rolü nedir? Gençleri politikaya ilgili bireyler haline getiren veya siyasi katılıma teşvik eden başka hangi faktörlerden bahsedilebilir? Siyasal katılıma etki eden faktörlerin partide çalışmaya ilgisiz olan ya da mesafeyle yaklaşan gençler üzerindeki etkileri nelerdir?

Çalışmamız bu sorulara Adalet ve Kalkınma Partisinde aktif olarak çalışan gençler üzerinden cevap aramayı amaçlamaktadır. Politik partilerde çalışan gençler arasında %34 ile en fazla siyasi katılım oranına² ve Türkiye'deki illerin büyük çoğunluğunda aktif örgütlü bir yapılanmaya sahip olması AKP'yi siyasi katılım ve gençlik konusu etrafında da incelemeye değer kılmaktadır. Zira, Adalet ve Kalkınma Partisi ya da Fazilet ve Refah Partileri üzerine yapılan bir çok çalışmada belirtildiği gibi, bu yapılanmaların seçim başarılarının en önemli sebeplerinden bir tanesi de, yerelde partinin tanıtılmasını sağlayan kadın kolları ya da gençlik kolları üyelerinin aktif çalışmalarındır. (Ayata, 2008: 368; White, 2002)

Araştırma verilerimiz, esasen doktora tezi kapsamında, 2010 Mayıs-Ağustos tarihleri arasında Anadolu'nun altı ilinde (Antalya, Aksaray, Kayseri, Sivas, Ordu, Van) gerçekleştirilen 63 görüşmeye dayanmaktadır. Gençlerin politikleşme öykülerini içeren görüşmeler hayat hikayesi ve derinlemesine mülakat metodları bir arada kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine mülakat tekniğinin dayandığı sosyolojik yaklaşım toplum üyelerini, sosyal yapıların taşıyıcısı, pasif temsilcilerden ziyade (agent), toplumsal olanın aktif üreticisi -ve dolayısıyla, önemli bilgilerin sahibi- bireyler olarak görmektedir (Kauffman, 2004: 23). Bu yaklaşım içinde kişilerin algılarının,

2 Tüses araştırması verilerine göre % 18 ile en fazla üyeye sahip ikinci parti BDP (*Barış ve Demokrasi Partisi*) araştırma yapıldığı dönemdeki adıyla o zamanki adıyla DTP (*Demokratik Toplum Partisi*) dir. AKP siyasete katılan gençler arasında en fazla yandaşa sahip parti olsa da bu partinin genel içindeki oranı düşünüldüğünde DTP'den sonra ikinci parti konumuna geldiği de ifade edilmektedir. Araştırmada MHP hariç AKP veya CHP gibi kitle partilerinde çalışan gençlerin sayısının bu partilerin yandaşlarına oranla daha az olduğu, küçük partilerin ise yandaşlarına oranla daha fazla katılımcıya sahip oldukları değerlendirilmesi de yapılmaktadır. Bkz Boyraz C.; *Gençler Tartışıyor Siyasete Katılım ve Çözüm Önerileri*, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, 2008, İstanbul, ss. 60-61

söylemlerinin kendi değer sistemleri aracılığıyla içeriden analiz edilmesine önem verilir. Gençlerin politikleşme süreçlerinin analizinde de böyle bir bakış açısının gerekliliğine inanılmış ve siyasi katılıma götüren ortak noktaların özel anlam ve tecrübelerle derinleştirilerek ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Saha araştırmamızda görüştüğümüz 19-31 yaş aralığında bulunan 63 genç, sadece partinin düzenlediği etkinliklere katılan, üye konumunda gençler değildir. Gençlik kollarında her hafta düzenlenen komisyon toplantılarına katılan, teşkilat işleri, dış ilişkiler, halkla ilişkiler gibi birimlerde sorumluluk üstlenen ve büyük çoğunluğu iş ve okul hayatlarına dair sorumlulukları partideki görevleriyle birlikte götüren kişilerdir. 21 kadın, 42 erkekten oluşan³ 63 görüşmecinin eğitim durumları da şu şekildedir: 3 genç ilk okul mezunu, 1 genç ortokul mezunu, 17 genç lise mezunudur. Araştırmanın gerçekleştiği dönemde 11 genç Akdeniz Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Van Üniversitesi gibi yerel kurumlarda, 10 genç ise çeşitli açık öğretim programlarına kayıtlı olarak üniversite eğitimlerini sürdürmekteydi. Üniversite mezunu olan 20 genç ise avukatlık, mimarlık, öğretmenlik, halkla ilişkiler uzmanlığı ya da ticari içerikli çeşitli meslek alanlarında çalışmaktaydı.

Görüşmeci gençlerin önemli bir bölümü, 90'lı yıllarda sağ siyasal gelenekten partilere oy vermiş ya da bu partilerde aktif olarak görev almış ailelerin çocuklarıdır. Örneklemimiz içinde Refah Partisi ya da Fazilet Partisi gibi Milli Görüş Hareketi partilerine oy veren ailelerden gelen gençler daha yoğunlukta olmakla birlikte (29 genç), bu on yıllık süreçte MHP-BBP gibi muhafazakar milliyetçi çizgide partilere oy vermiş ailelerin çocukları -ya da evvelde bu politik gelenek içinde angaje kişiler- (15 genç) veya DYP-ANAP gibi merkez sağ parti geleneğinden gelen gençler de bulunmaktadır (12 genç). Araştırmamızda ailesi DSP, CHP gibi Kemalist sol siyasal gelenekten partilere (4 genç) ya da HADEP-DEHAP-DTP gibi Kürt hareketini siyasal alanda temsil eden partilere oy veren gençlerle de görüşüldü (2 genç). Bununla birlikte, bu gençler örneklemimizde küçük bir gruba tekabül ettiği için alan yelpazesinin ağırlıklı olarak evvelde sağ gelenekten partilere oy veren ailelerin çocuklarından oluştuğunu söyleyebiliriz.

Gençlerin Adalet ve Kalkınma Partisi'nde aktif çalışmaya götüren hikayeler incelendiğinde aile, politik lider, sosyal çevrenin yerel siyasal içeriğin etkisi şeklinde dört faktörün tek başına ya da bir arada bulunarak siyasal katılımı teşvik ettiği görülmektedir. İlerleyen bölümlerde bu etkenler mülakatlarla birlikte ele alınacaktır. Son bölümde de, gençlerin bireysel beklentilerle (parti

3 Gençlik kolları -özellikle küçük Anadolu illerindekiler- erkek üyelerin daha ağırlıklı oranda bulunduğu yapılanmalardır. Bu yüzden, saha araştırmasında kimi illerde kadın kollarındaki genç üyeler aracılığıyla genç kadın oranı artırılmaya çalışılmıştır. Zira kadın kollarında da daha çok evli ve 30 yaş üstü bir kadın profili ağırlıklı olduğu için parti içindeki genç kadın temsiliyetinin azlığı alan yelpazesine de yansımıştır.

aracılığıyla iş bulabilme gibi) siyasi katılıma dair algıları, katılım sürecinde bu türden beklentilerin rolü, bunu yanında siyasi angajmanın getirdiği bireysel kazanımlardan bahsedilecektir.

Ailenin Rolü:

Siyasal katılım, “bireysel politik algı, fikir ve tavırların oluşum süreçlerine ve mekanizmaları” şeklinde tanımlanan siyasal toplumsallaşma sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Madeleine Grawitz ve Jan Leca, 1985: 170). Bu yüzden siyasal katılımı incelemek, gençlerin politik düşüncelerinin ilk oluştuğu süreçlerin temeline inerek değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Siyaset sosyolojisi araştırmalarının bir kısmı, bireylerin politik yaklaşım biçimlerini oluşturma sürecinde ilk sosyalleşme alanları olan aileye oldukça önemli bir rol atfetmektedir (Boy, 1978:73-102; Michelat&Simon, 1977; Pecheron, 1985: 840-891). Zira, siyasi veya sosyal normlar, değerler ve pratikler bir kuşaktan öbür kuşağa doğrudan ya da yeniden üretilerek aktarılabilmektedir (Pecheron, 1985: 840-891). Bunun yanında, anne ve babayı rol model olarak edinilen toplumsal değerler de siyasal değer ya da işaretlerden arınmış değildir. İlk sosyalleşme döneminde edinilen sosyal kimlik, siyasal boyutta anlamlara da tekabül edebilmektedir (Bargel, 2009:510). Bu durumda aile hem doğrudan siyasi değerlerin, hem de politik anlamlarla da örtüşen toplumsal değerlerin aktarıcısı rolünü edinmektedir.

Görüşmeciler gençlerin büyük çoğunluğu için de aile, öncelikle dini kimlikleşme sürecinin başladığı ilk alandır. Gençlerin önemli bir bölümünün islami bilgi ve pratiklerle, ailede anne ve baba ya da rol model başka figürlerin davranış biçimlerinin gözlemleyerek, onlardan ilk bilgilerini edinerek tanıştıkları görülmektedir.⁴ Bu anlamda, evvelde ifade edildiği gibi, ailede edinilen toplumsal dini değerler ve yaşam biçimleri beraberinde gelen siyasi referansların da işaretlerini barındırmaktadır.

Sonrasında aile, gençlerin dinle bağlantılı ya da dışında politik düşünceleri ve algı biçimlerini edinmeye başladıkları ilk sosyalleşme ortamıdır. Bu fikirselleşme öncelikle hane içerisinde yapılan sohbetler, muhabbetler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu yüzden ailede siyasi konuların ne derece sıklıkla konuşulduğu sorusu gencin siyasileşme derecesini etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.⁵ Saha araştırmasında görüşülen gençlerin önemli bir bölümü,

4 Özlem Avcı İstanbul'da yaşayan dindar üniversite gençliği üzerine araştırmasında benzer bir tespitte bulunmaktadır. Gençlerin İslama dair bilgi ve pratikleri ilk edindikleri alanın aile olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Avcı, Ö. *İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği: İki Dünya Arasında*, İletişim Yayınları, 2002, İstanbul. ss. 114-118

5 Bu konuda Tüses tarafından gerçekleştirilen gençlik araştırmasının verileri Türkiye genelindeki oranın tahmin edilenden çok daha düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmaya göre, gençlerin %54.92'sinin ailele ve akrabalarıyla hiç siyaset konuşmadıklarını belirtmiştir. %16.06 oranında kişi haftada birden az, %18.25'si haftada bir gün,

politikleşme hikayelerine kendi aileleri içinde yapılan sohbetlerde ülke siyasetine verilen önemden, politik konuların evlerinde ne derece sıklıkla ele alındığından bahsederek başlamışlardır. Örneğin Antalya'dan bir görüşmecimiz ailesinde gördüğü siyasi sohbet ortamını şu şekilde tasvir etmiştir:

"G: Politikayla ilgilenmeye, size enteresan gelebilir, ortaokulda herkes spor programları izlerken ben haberlere ilgi duyardım, hep bir yandan haberleri takip etmek isterdim. AB:Aileniz politikayla ilgileniyor muydu? G: Şöyle benim hiçbir kardeşim ilgilenmez, babam çok destek verirdi politikaya babamın sayesinde, yani babamdan göre göre ilgi duydum. Yani haber vakitlerinde misafirler gelirdi akrabalar falan yorum yaparlardı, ben oradan bir şeyler edinmeye çalışırdım öğrenirdim. AB: Aileniz hangi partiyi desteklerlerdi? G: Benim tabanım aile olarak Anavatan Partisiydi. Ben 82 doğumluyum, pek 80leri hatırlamıyorum ama mesela köydeyiz, köyde televizyon çok az olurdu belli başlı kişiler vardı, izlemeye onlara giderdik, son dakika haberi olarak vermişlerdi, Özal'ın öldüğünü söylemişlerdi, çok ağlamıştım. Ondan sonra araştırdım ve çok Türkiye'ye faydası olduğunu öğrendim. Mesela biz babamızdan falan duyardık. Ezanın ilk defa arapça okunmasını. İnsanlar anlatıyor, çok ağlayanlar olmuş tekrar arapça okunduğu zaman. Yani bayağı bir ilgilendim son üç yılda aktifleşmeye karar verdim." (Erkek, tüccar, Antalya)

Ailevi sosyalleşme süreci içinde evde yapılan konuşmalar, sohbetler, güncel olaylara getirilen yorumlar gençlerin topluma dair düşünce ve algı biçimlerinin şekillenmesini sağlamaktadır. Gencin anlatısı, ailede edinilen dini sosyal kimliğin toplumsal anlamının da bu sohbetler aracılığıyla aktarıldığını ve böylelikle gençte Türkiye siyasetine dair bireysel bir geçmiş mevhmunun oluştuğunu göstermektedir.

Rol model alınan anne, baba ya da aileden başka figürler de gençlerin siyasete ilgi duymasını sağlamaktadır. Özellikle erkeklerin daha ağırlıkta olduğu alan yelpazemizde, baba figürlerinin gençlerin siyasileşme sürecine etkisi belirgindir. Rol model alınan figürlerin destekleyici tavrı ve siyasi olayları çocuğun anlayabileceği dilden tutarlı bir biçimde anlatması gençlerin politik konulara yönelik algılarını açmakta ve kendilerinin de siyasal yönden etkin olabilecekleri düşüncesini edinmelerini sağlamaktadır. (Alkan & Ergil, 1980:64) Babasının destekleyici tavrının kendi siyasileşme sürecine etkisini Kayseri'de görüştüğümüz bir genç şu şekilde anlatmıştır.

« Babam yıllardır kendimi bildim bileli siyasetin içinde. Ailevi gelenek Milli Görüş. Her insanın bir idolü vardır, küçük yaşta bir erkek babayı örnek alır. Ben de babamı örnek aldım, sürekli onla beraber gidiyordum.. Babam da şöyle bir insandı. Mesela ben küçükken bile benim sorduğum sorulara normal yetişkin bir insana verdiği gibi cevap veriyordu. Yani işte sen çocuksun karışma diye bir sey yapmamıştı. Bu da bende

%10.77sinin de her gün şeklinde cevap vermiştir. Benzer şekilde %47.53 oranında genç arkadaşlarıyla da hiç siyaset konuşmadıklarını belirtmiştir. Sadece %14.59 oranında genç her gün arkadaşlarıyla siyaset konuştuklarını ifade etmiştir. *Ibid.* 60

mit yarattı. O günlerden beri siyaseti seviyorum. Haberler yani kendimi bildim bileli haber izlerim. Yani normalde herkes çizgi filmler odur, budur şeylerle ilgilenirken ben hep haberleri izlerim, gazete okumaya çalışırım. O şekilde gündemi takip etmeye çalışırım..kaç yaşından itibaren ben şöyle söyleyeyim size, benim beş yaşında resimlerim var şu anki cumhurbaşkanımız Abdullah Gül geldiğinde o zaman Abdüllatif Şener, Cemil Çiçek, Bülent Arınç ile çektiğimiz. Tam çekirdektenim yani, en çekirdekten."(Erkek, öğrenci, Kayseri)

Görüldüğü gibi genci siyasi katılıma götüren politik algının oluşumunda ailenin ilgi ve alakası belirgin, aktif bir rol edinmektedir. Ailenin ilgisi gencin sosyal kimliğini politikleştirici bir işlev görebilmektedir.

Ailenin siyasete ilgili olması yanında, bizzat pratik siyasetin içinde olması da gençlerin politikaya olan merakını arttırmaktadır. Zira, böyle ailelerin çocukları küçük yaştan itibaren bir siyasi parti ortamında bulunma deneyimi de geliştirebilmektedirler. Babası ya da annesiyle birlikte küçük yaştan itibaren siyasi etkinliklere katılan bir genç, partiye üye olmasa da, bir siyasi partinin nasıl işlediğini, seçim çalışmalarının nasıl yürütüldüğünü, broşür dağıtma, bayrak asma, insanlarla bire bir görüşme, görev paylaşımının düzenlenmesi gibi teşkilat çalışmalarına dair bilgi edinebilmektedir. Siyasi parti kültürü içinde büyüyen böyle gençler, 18 yaşına geldiklerinde gençlik kollarına pratik siyasete konusunda oldukça bilgili ve birikimli bir şekilde kaydolmaktadırlar. Ailenin siyasetle aktif olarak uğraşmasının kendi siyasi katılım hikayesindeki rolünü Kayseri'den başka bir görüşmeci şu şekilde anlatmaktadır.

"G: Benim politikaya ilgim aileden geliyor biraz. Babam da sürekli politikayla uğraşan birisi. Hala devam ediyor görevleri. O zamandan geçmişten geliyor yani. Babamın arkadaş çevresi onların çocukları, bizim arkadaş çevrelerimiz, hep beraber gittik geldik. Dolayısıyla çocukluktan bunların içinde sayılırız. Aktif olarak bir şeyimiz yok ama geliyoruz, gidiyoruz, onların yanında bulunuyoruz...Refah Partisi zamanını biraz ama Ak Parti kurulduğundan itibaren tamamen hatırlıyorum. Seçimlerde partiye gelmişizdir, burada seçim koordinasyon merkezinde, SKM'de çalışmışızdır. Yardım etmişizdir. İlçelere gitmişizdir, gelen misafirleri karşılamışızdır... 2000'lerden beri bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. İzleyici gibi bakıyorduk o zamanlar. İçinde değildik. Olayların ne olduğunu anlamaya çalışıyorduk. Biraz daha çevremizi takip ediyorduk. siyasetin genel yapısını tanımaya başlamıştık...AB: Nasıl çalışmaya karar verdiniz? G: Çalışmaya başlamam şu şekilde oldu. Artık yaşım belli bir şeye gelmişti. Bu vatanın, bu devletin idaresi hep başkalarının çalışmalarıyla olmayacak diye düşünürdük. Arkadaş ortamlarımızda da konuşulan bu konuydu. Bütün yakın arkadaşlarım, babaları hep siyasetin içinde olan kişiler. Yani artık bizim de bir şeyler yapma vaktimiz geldi, her zaman onlarla olmayacak. Bizim de çalışmamız lazım. Bu devlete, bu millete bizim de bir katkı sağlamamız, bizim de bir faydamızın dokunması lazım diye düşündük. Yani ilerde bir şey olduğu zaman bu niye böyle oldu demememiz için bir şeyler yapmamız lazım ki varolanı sorgulayabilelim diye düşündük. " (Erkek,

Kayseri)

Babasının yanında pratik siyaset ortamını deneyimleme fırsatı bulan gencin, bu süreç içerisinde, hem evvelde ifade ettiğimiz gibi, siyasi partinin genel işleyişine dair bilgi edindiği, hem de siyaseten aktif katılımında bulunmanın gerekliliğine dair bir bilinç geliştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla, aile aracılığı ile edinilen fikirsel ve pratik siyasi birikim gence zamanla idealist bir “görev” algısı da kazandırabilmektedir.

Sonuç olarak, siyasetin sıklıkla konuşulduğu bir aile ortamı içinde bulunmanın, politikaya ilgili rol model figürlerin destekleyici tavırlarının ya da ailenin aktif siyasetle uğraşmasının görüştüğümüz gençlerin çoğunluğunu siyasete ilgi duymaya ve beraberinde parti için çalışmaya teşvik eden etkenlerdir.

Saha araştırmasında, ailesi siyasetle yakından ilgili olmasına karşın, kendisi partiye üye olmadan evvel siyasete ya da partide çalışmaya özel bir ilgi duymamış siyasete katılım hikayeleriyle de karşılaşmıştır. Fakat bu durumda da, ailenin bizzat ikna eden ve gence partide çalışmanın siyasetin dışında faydalarını da gösteren bir rol edinebildiği görülmektedir. Sivas'tan bir görüşmecinin partiye giriş hikayesi ailenin bu son duruma bir örnek oluşturmaktadır.

“AB: Partide çalışmaya nasıl karar verdiniz? -Babam dolayısıyla. Babam çok etkili oldu, ya ben istemiyordum, baba ben okuyacağım, sporla falan uğraşacağım. Bir de ekstra bir iş verme bana diyordum. (gülüyor) Siyasetle falan uğraşmak istemiyordum diyordum. Belki ilerde, daha küçüğüm falan. Yok diyordu. Temelin iyi olsun. Öğrenirsin bir şeyler en azından. Arkadaş çevren olur. İnsanları daha iyi tanırısın dedi. Onu için çok etkili olur dedi. Ben de o şekilde geldim ilk » (Erkek, öğrenci, Sivas)

Görüldüğü gibi siyasete ilgili aile sadece aktif katılıma niyetli gençlerin değil, niyetli olmayanların da politik anlamda aktif bireyler olmalarını sağlayabilmektedir. Bu doğrultuda, saha araştırmasından elde edilen bulgular siyasal toplumsallaşma ve katılım olgularında aile etkeninin önemine işaret eden çalışmaların yaklaşımını doğrular niteliktedir. Görüşülen 63 gencin üçte ikisinden fazlasında (46 genç) siyasal görüşün oluşumu ya da aktif katılıma götüren süreçte ailenin etkisi görülmektedir.

Ailelerin gençlerin politikleşme süreçlerindeki rolü incelenirken bu politikleşmelerin içinde olduğu tarihsel politik konjonktürün etkisi de gözardı edilmemelidir. 90'lı yılların ortasından 2010 senesine kadar gelen 15 senelik bu tarihsel politik dönem, Türkiye'de İslami hareketin hem askeri müdahale ve siyasi yasaklar, hem de ard arda gelen seçim başarıları ve uzun süreli iktidar deneyimlerini bir arada yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde Milli Görüş hareketi kökenli Refah

Partisi'nin 1995 genel seçimlerinde %21.38 ile en yüksek oyu elde ederek DYP ve ANAP ile koalisyon hükümeti kurmaya hak kazanmış, ardından Haziran 1996'da kurulan Refahiyol hükümeti politikalarının laiklik prensibi karşısı tanımlanmasıyla 28 Şubat 1997 tarihinde istifaya zorlanmış, sonrasında kurulan ve kendini bu hareketten ayırıştırarak tanımlayan Adalet ve Kalkınma Partisi 2002'den itibaren gerçekleşen seçimlerde art arda oy oranını arttırmıştır.

Kollektif kimliği "bir grubun birliğini tanımlayan değerler sistemi" şeklinde tanımlayan Michel Wieviorka, kimliğin dışarıdan gelen bir tehdit algısında direniş biçiminde veya savunmacı yönelimle kendini ifade edebileceğine işaret eder (Wieviorka, 2005: 138). Buna göre, tehdit algısı ve başarı grup kimliğinin pekişmesini sağlamakta kişileri kimliklerini daha fazla benimsemeye yönlendirebilmektedir. Gençlerin ailelelerinden edindikleri politik kimliği benimseme süreçlerinde de bu tarihsel içeriğin, genci ailevi kimliğe yönlendiren etkisini de gözardı etmemek gerekir. Zira, siyasi kimlikleşme süreçlerinde genç ergenler için sadece ailelerinden edindikleri algı ve fikirler değil, içlerinde büyüdükleri politik ortam (political environment) da etkili olabilmektedir. (Joignant, 1997:540)

Politik Liderin Anlamı ve Özdeşleştirici Unsurlar:

"AB: Nasıl Ak Partide çalışmaya karar verdiniz? G: Benimki biraz kişisel olacak. Yani bu başbakana samimiyet gerçekten. Hani onun vatan ile arasında bir samimiyet olduğuna inanıyorum, öyle bir insan. Hani belki yüz yüze gelmedim ama gözlerindeki ışığı görürsün derler ya, öyle beğendiğim bir insan." (Kadın, öğrenci, Van)

"Böyle insan şey arar karşısındakinde, samimiyet arar. Hani herkes söylüyor. Ben şunu yapacağım diyor ama o samimiyet suratında görünmüyorsa, istediği kadar desin. Ben Tayyip Erdoğan'da bunu görüyorum. Söylediği şeylerin arkasında duruyor. Suratında bunu görebiliyorum. Budur yani. Başka bir şey yok" (Erkek, mimar, Sivas)

Alıntılar gençleri Adalet ve Kalkınma Partisi'nde siyasi katılıma götüren süreç içerisinde politik liderle kurulan kişisel ilişkinin önemine işaret etmektedir. Zira, bir çok mülakatta siyasi angajman için AKP'yi tercih etmenin ilk nedeni olarak sunulan "Tayyip Erdoğan faktörü" gençlerin partiye kurdukları aidiyet bağında lider figürünün etkin bir yer edindiğini göstermektedir. Bu durum araştırmacı algıda bir dizi soru uyandırmaktadır: Gençler için neyi temsil etmektedir politik lider? Nasıl görülmekte veya nereye konmaktadır?

Saha araştırmasında elde edilen başbakan Tayyip Erdoğan'a dair söylemler gençlerin liderle kurdukları ilişkinin (yukarıda da samimiyet kelimesiyle ifade edilen) yakınlık ve hayranlık arasında gidip gelen bir bağ olduğuna işaret etmektedir. Temsiliyet gücü yüksek ve benzerlikten gelen yakınlıkla özdeşleşilen ve bu yakınlık hissiyatından dolayı, bir de parti aidiyetini tutan işlevde

olduğu için negatif yönleri normalleştirilerek kabul edilen bir lider algısının söz konusu olduğunu söylememiz mümkündür.

“Özdeşleşmeyi” (identification) süreçsellik ve etkinlik içeren dinamik bir kavram olarak tanımlayan Amerikalı sosyolog Rogers Brubaker, özdeşleşme biçimlerini ilişkisel ve kategorik özdeşleşme şeklinde ikiye ayırarak inceler. İlki, akrabalık, arkadaşlık, patron-müşteri ağları gibi ilişkisel bir ağ içindeki konumun doğrultusunda özdeşleşme durumuna tekabül eder. İkincisiyse kategorik olarak ortak bir niteliği paylaşan bir sosyal kesime aidiyet doğrultusunda özdeşleşmeyi ifade eder (bir ırka, etnisiteye, inanç biçimine, cinsiyete aidiyet gibi..). Brubaker özdeşleşme süreçlerini aydınlatmak için özdeşleştirici unsurları ayrıştırmayı önerir.⁶

Brubaker'ın düşünce çizgisini takip ederek gençleri politik lider ile özdeşleştiren unsurları incelediğimizde, özdeşleşmenin öncelikle bir sosyal kesime aidiyet üzerinden kurulduğu görülmektedir. Kayseriden bir görüşmecinin “Yapısal olarak bize daha yakın olması, muhafazakar kesimden geliyor olması, yani halkın içinden geliyor olması”(erkek, öğrenci) ya da Ordu'dan bir gencin “Garibanın yanında olmasını seviyorum..Tayyip Erdoğan bizim mayamızdan geldiği için belki, Anadolu'yu temsil ettiği için “(erkek, güvenlik görevlisi) şeklinde ifade ettiği gibi, liderin islami değer ve pratiklerinin, “Anadolulu olmayı” sembolize eden sosyal profili gençlerin liderle yakınlık kurmalarını, kendilerini onda bulmalarını sağladığı görülmektedir. Bu nedenle her ne kadar içini dolduran anlamlar statik ya da çok belirgin olmasa da gençlerin liderle özdeşleşmesini Brubaker'in “kategorik özdeşleşme” tanımı çerçevesinde okuyabiliriz.

Bunun yanında, liderin yaşam öyküsü de gençler açısından özdeşleştirici öğeler barındırmaktadır. Kendilerini bu öykünün belli dönemlerinde ya da politik olaylarında bulabilmeleri, lideri takip ederken politik anlamda taraf olmayı da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, özellikle, 1990lı yıllarda Refah Partisi ekseninde yaşanan siyasi süreci yakından takip eden gençlerin kendi politikleşme hikayelerini liderin politik yaşam öyküsüyle iç içe anlattıkları görülmektedir.

"G. AK Parti'de çalışmak istememin bir çok sebebi var aslında. Benim için en önemli olan şey şuradan getireyim ben şimdi, genel başkanımız zamanında bir haksızlığa uğradı. Ders kitaplarında yer alan bir şiiri okuduğu için hapse atıldı. şimdi türk milletinin yapısında var bu haksızlık yapılan bir insana, yani yufka yürekliyiz merhametli insanlarız..Bir haksızlık yapıldı. Bu haksızlık karşısında ülkenin büyük bir kesimi tepki gösterdi. Bunun haksızlık olduğunu biliyorduk o zamanlar. Böyle bir haksızlık karşısında ailemde ve çevremdeki insanlar da buna karşı çıktılar. AB: Senin için Ak Parti orada mı başladı? G: Evet orada başladı diyebiliriz.” (Erkek, öğrenci, Kayseri)

6 Brubaker, Rogers, Au dela de l'identit

N: Ben otelde çalışırken zaten başbakanımız Tayyip Erdoğan'ı belediye başkanlığı zamanından takip ediyordum. İstanbul'da Beyoğlu'na gittiğim için oradan biliyorum. Oradaki çevre insanlardan falan hep ismini duyduğum bir insan olduğu için.. AB: Yani başbakana sempatiniz 2002den önce başladı. Sempatiniz aileden mi? G: Yok aileden falan değil direk başbakanımız ile ilgiliydi. Ona ilgimden dolayı, sevdiğimizden dolayı, yaptığı işlerden dolayı. Bir de, gözlerinin içi zaten her şeyi kanıtıyor yani. Bir insanın gözünün içine baktıktan sonra her şey ortada benim için. Ondan sonra zaten ben askere gittim, 2004'e kadar hiç bir yerde kaydımı yaptırmadım. Askerden geldikten sonra ilk yaptığım iş teşkilata gelip kaydımı yaptırmak oldu.” (Erkek, yönetici, Antalya)

Liderin yaşam öyküsünde yer eden, okuduğu şiirden dolayı hapse atılma olayı ya da İstanbul belediye başkanlığı yaptığı dönemdeki hizmetler gençlerin önemli bir kısmının bireysel partilileşme hikayesinde referans noktası olarak sunulmaktadır. Bu olaylarda başbakan Tayyip Erdoğan'a yüklenen “sistem karşıtı mücadelenin maduru”, “topluma hizmet eden, halktan yana önder” gibi anlamların gençlerin tarihsel süreç içerisinde liderle özdeşleşmelerini sağladığı görülmektedir. Bu liderle özdeşleşmeyi sağlayan ve beraberinde partiye aidiyeti de güçlendiren olaylardan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidar süresinde gerçekleşen örnekler vermek de mümkündür. Örneğin, 2009 ocak ayında gerçekleşen Davos Zirvesi'nde İsrail başbakanı Simon Perez'in karşısında Filistin'e gerçekleştirilen hava saldırısını kınaması -gençlerin *one minute olayı* şeklinde adlandırdığı- ya da Mavi Marmara olayında İsrail'e karşı söylemleri benzer biçimde gençler tarafından referans noktası olarak sunulan olaylardır. Bu olaylarda da “kimsenin söyleyemediğini dünya kamuoyu önünde dile getirebilme cesaretini” temsil ettiği ifade edilen politik lider, “sistem karşıtı” ve “madurun sözcüsü” şeklinde yüklenen anlamını korumaktadır. Lidere atfedilen ve kahramanlık öğeleriyle iç içe geçen bu anlamlar, özdeşleşme yanında, sosyo-ekonomik ve etnik anlamda kendi içinde oldukça heterojenleşmiş ve farklı sosyal tercübeleri yaşayan bir genç grubunun ortak bir aidiyette buluşmasını da sağlamaktadır.

Gençleri liderle özdeşleştiren bir diğer neden de liderin politik üslup ve tavırlarının yerleşik milli duyguları ya da temaları su yüzüne çıkarmasıdır. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Amerika Birleşik Devletleri veya Avrupa ülkelerine düzenlediği gezilerde benimsediği siyasi üslup ve beden kullanımının gençlerde “Türkiye'yi dış ülkelerde özgüvenle temsil eden lider” algısını uyandırması, politik liderin milli gururun temsilcisi rolünü üstlenerek içselleştirildiğini ve yüceltiğini göstermektedir.

“Birileri diyor dini siyasete alet ediyor. Ben öyle bakmıyorum. Benim baktığım benim ülkemi dışarda nasıl temsil ediyor. Karizma yani bu başbakan Obama'nın karşısında nasıl duruyor. Nasıl oturuyor. Ben buna hep dikkat ediyorum. Kim gelirse gelsin ki Atatürk de zamanında öyleymiş, raconunu kesiyormuş. Lafını söylüyormuş. Ondan

sonra yolluyormuş. Kitaplarda okuduğum kadarıyla böyle.. Tayyip Erdoğan'ı da öyle görüyorum.” (Erkek, öğrenci, Kayseri)

"Duruşu çok güzel, duruşu insanlara bir güven veriyor.. İnsanlar 2000li yıllara kadar gelip de yer alan insanlar. Bizi nasıl savundukları ortada. Hepsini görebiliyoruz. Tamamen bir acizlik. Tamamen bir boyun eyme. Ben bunu görüyorum ve utanıyorum bundan." (Erkek, öğrenci, Sivas)

“Tayyip Erdoğan'ın o dik durmasını seviyorum, En basit örneği Avrupadaki toplantılarda olsun, o türk bayrağın yerden alıp da kaldırması mesela” (Erkek, esnaf, Ordu)

Politik liderin üslup ve beden kullanımı, destekleyenler ile lider arasında, sözsüz bir iletişime (non-verbal communication) dönüşmektedir. (Giddens, 2001: 84) “Bedenin dikliği” siyasi ve ekonomik gücü temsil eden Batı ülkeleri karşısında “milli onurun korunduğu” mesajını vermektedir. Türkiye'nin batılılaşma ekseninde modernleşmesini ve Batıyla ilişkilerini sorunsallaştıran İslami milliyetçi düşünce için bu “milli gururu koruyarak batıyla ilişkiye geçen” lider algısı özdeşleştirici bir temsil sunmaktadır çünkü bir yandan, iletişimi kesmeyen reel politik bir düzlemde konumlanırken, öte yandan, “yaralı milli gururu” karşılayan bir işlev görmektedir.

Bunun yanında, politik lider figürünün üslup ve davranışlarının Türkiye coğrafyasına ait bir takım kültürel kodları ve sembolleri harekete geçirdiği de eklenebilir. (Yavuz, 2009:119) Yukarıda alıntısını verdiğimiz Kayseriden gencin “Atatürk de zamanında öyleymiş, raconunu kesiyormuş. Lafını söylüyormuş. Ondan sonra yolluyormuş...Tayyip Erdoğan'ı da öyle görüyorum” şeklinde sözlerinde de farkedildiği üzere, lidere atfedilen anlamlar içinde, popüler algılarda yer etmiş “kabadayı” figürünün hal ve tavırlarını tasvir eden deyişler belirlemektedir. Otorite ve gurur üzerine kurulu kimliğiyle fakir mahallelerde zayıfların koruyucusu olarak bilinen kabadayı figürü, coğrafi kültürel semboller içinde hem cesareti ve gücü hem de ihtiyacı olana karşı merhameti temsil eder. Gençlerin algılarında gözlemlenen, milli gururu korumak adına gerekli yerde sert konuşmaya, otoriter olmaya, anında cevap verebilmeye ya da resti çekebilmeye atfedilen önem ise figürün günümüze milli duygular ile eklenilerek aktarıldığını göstermektedir. Liderin hal ve tavırlarının kültürel kodlarda yer etmiş kabadayı figürüyle eşleştirilerek algılanması, bir yandan, gençler nezdinde lidere duyulan yakınlık hissiyatını pekiştirmektedir, öte yandan, evvelde de ifade edildiği gibi oldukça geniş ve kendi içinde heterojen bir grubun ortak noktalarda buluşmasını kolaylaştırmaktadır.

Lider figürüne yakınlıktan doğan güven, somut rasyonel argümanlar yanında duygusal biçimlerde de tasvir edilebilmektedir. “Gözlerinin içi zaten her şeyi kanıtlıyor yani.”, “gözlerindeki ışığı görürsün derler ya” şeklindeki ifadeleri ya da **Antalyalı** bir görüşmecinin “Biz doğulu

olduğumuz için belki ama bu batıda da vardır ayırdetmiyeyim. İnsanın yüzüne baktığın zaman yüzünden ne olduğu belli olur hafiften yüzünden biraz güven duyarsın bir söylediği sözden bir sempati duyarsın, bir güvence alırsın. (Erkek, belediye çalışanı, Antalya) şeklindeki sözleri gençlerle lider arasındaki kimlikleşmenin “psychodinamik anlamına” (Brubaker, 2001: 77), başka bir ifadeyle, bu ilişkinin hissel boyutuna işaret etmektedir. Tayyip Erdoğan'ın miting alanlarındaki konuşmalarına sık sık serpiştirdiği Necip Fazık Kısakürek veya Mehmet Akif Ersoy gibi sağ İslami düşünceden yazarların şiirleri de seçmen kitlesi ile arasındaki ilişkinin politik duygusal boyutuna başka bir örnek oluşturmaktadır.

Özetle, liderin sergilediği sosyal profil, yaşam biçimi ve pratikleri; yaşam öyküsünün “sistem karşıtı mücadele” veya “halka hizmet eden lider” algılarını uyandırması; politik üslup ve tavırlarının “milli gururun” temsili ve garantörü olarak algılanması; hal ve hareketlerini kültürel kodlarda varolan figürler üzerinden okunabilmesi görüşülen gençlerin liderle özdeşleşmesini sağlayan unsurlardır. Liderle özdeşleşme partiye aidiyetle iç içe geçebilmekte ve bu doğrultuda siyasal katılıma teşvik etmektedir.

Sosyal Çevre Faktörü:

Saha araştırmasından elde edilen politikleşme hikayeleri gençleri siyasal katılıma götüren motivasyonların aile haricinde komşuluk, akrabalık ilişkileri veya eğitim ya da mesleki amaçlı sosyal çevrelerde oluştuğunu göstermektedir. Bu tür ikincil sosyalleşme ortamlarında gerçekleştirilen tanışıklıklar hem partiye yakın görüşte olan, politikayla ilgilenen ama bu ilgiyi aktif katılıma dönüştürmemiş gençleri, hem de siyasi tercihi AKP olmasına karşın, siyasi meselelere o güne kadar özel bir ilgi duymamış kişileri aktifleştirebilen itici bir güç oluşturmaktadır. Evvelki bölümlerde, ailenin kendi çocuğu siyasi katılıma niyetli olmasa dahi, onu partide angaje olmaya bizzat teşvik edebilen rolünden bahsetmiştik. Sosyal çevre faktörü de, aynı şekilde, ya yükselme amaçlı iş ve eğitim çalışmalarının yoğunluğundan ya da ilgi dünyalarında siyaset merkezi bir yer teşkil etmediği için, partide aktif çalışmayı evvelde hiç düşünmemiş gençlerin siyasi katılımını sağlayabilmektedir. Antalyalı başörtülü bir genç kızın partiye giriş hikayesi, sosyal çevrenin siyasi katılıma iten ve politikleştiren etkisine bir örnek oluşturmaktadır.

«G: 2007 yılında katıldım Ak Parti Gençlik Kolları'na bir arkadaşım sayesinde. Siyasi açıdan değil de genelde arkadaş ortamı için. İşte gidelim, biraz değişik arkadaş ortamı olur. O amaçla geldim yani siyasi yönde çok böyle şeyi deşildim açıkçası. Hani ister istemez hani bir tuttuğumuz taraf ilgilendiğimiz bir vizyon vardı ama çok da fazla ilgilendiğim de söylenemezdi. Sonuçta okul çağında bir insandan ne kadar siyaset beklerseniz o kadar yani. Geldik başladık. Başladıktan sonra zaten ilk

dediğim gibi arkadaş çevresi, hani eylenmesine baktık, sonra sonra zaten ister istemez o ortamda bulunduğun için birazcık daha ilgin artmaya başlıyor. Birazcık daha dikkat etmeye başlıyorsun olan bitene, çevrende olanlara...Her ne kadar siyaset evvelde çok fazla ilgi alanıma girmemiş olsa da, bir şeyler öğrendikçe insan hani en azından evde boş boş vakit geçireceğime gündemden haberim oluyor biraz daha. O döneme kadar ben ilçemizin belediye başkanını bile tanımıyordum. Yani hani isim duyuyordum ama o muydu değil miydi, hiç haberim bile yoktu yani. » (kadın, halkla ilişkiler uzmanı, Antalya)

Alıntıda da görüldüğü üzere, sosyal çevre faktörü siyasetle özel olarak ilgilenmeyen gençlerin de partinin kadrosuna eklenmesini sağlayabilmektedir. Bu noktada, partinin gençlerin siyasetin dışında başka türlü arayışlarına tekabül ettiği görülmektedir. Sosyalleşme, aitlik arayışı, arkadaşlık ortamı içinde çalışma, aktif olma isteği gençleri siyasi katılıma yönlendirebilmekte ve politik anlamda bilgilenme süreci bu yönelimin sonucunda gerçekleşebilmektedir.

İş yaşamında çalışma koşullarının zorlaştığı, çalışma hayatına entegrasyonun daha fazla eğitim ve çok yönlü beceri sahibi olmayı gerektirdiği günümüz koşullarında, gençler için siyasi bir partide aktif olmak fazladan bir yük, sorumluluk edinimi şeklinde algılanabilmektedir. Bununla birlikte, sosyalleşme alanlarında siyasetin içinden kişilerle yapılan arkadaşlıklar bu çekinceli yaklaşımların da değiştirilmesini ve gencin siyasette aktif bir bireye dönüştürülmesini sağlamaktadır. Antalya'dan başka bir gencin partiye katılım hikayesi buna bir örnek oluşturuyor.

«AB: Partide çalışmaya nasıl karar verdiniz? G. Pazarcı müşterim vardı. Oda gençlik kollarında görev yapıyordu. Aslında, işin gücün okulun içinde siyasetle uğraşmak bana çok farklı bir şey gibi geliyordu. Uğraşamam, edemem o düşünce içerisindeydik. Yoksa Tayyip Erdoğan'a karşı babamın İstanbul'da yaşadığı için taa İstanbul'daki belediye başkanlığı dönemine dayanan bir sempatisi vardı. Onun sürekli konuşmasıyla bizde de bir sempati oluşmuştu. Ama o şekilde arkadaş davet ediyordu ve ben o gün geleceğim bugün geleceğim diye sallıyordum. Bir gün oyle nasip oldu geldik başladık burada görev yapmaya, kalabalık bir ortam vardı. 60, 65 civarında arkadaşımızla burada ayrı bir ortam vardı. Böyle ilk başta gelmeye çekinirken bir anda gelmek için can atar olduk. Samimi toplantı yapıyorduk. Oyle bir hevesle giriştik. » (Erkek, tüccar, Antalya)

Gençler kendileri bireysel olarak siyasetle ilgilenmeseler ya da buna vakit ayıramayacaklarını düşünseler dahi, sosyal çevrelerinde politikayla ilgilenen ve partinin oy potansiyelini desteğini arttırmak için çalışan kişilerin olması, bu ilgi ve zamanının gelecekte oluşma potansiyelini arttırmaktadır. Dolayısıyla siyasi katılımın gerçekleşmesi, gencin siyasi alanda kendi temsiliyetini bulabilmesinin yanında, politikanın gündelik alanlarda ne oranda dolanıma geçtiği ya da geçebildiğiyle de bağlantılıdır.

CHP ya da DSP gibi sol partileri destekleyen ailelerden gelen az sayıda gencin de siyasi katılım sürecinde sosyal çevre faktörü belirgin ölçüde etkilidir. Bu gençlerin de üniversite çevresi ve benzeri sosyalleşme ortamlarında gerçekleştirdiği yeni tanışıklıklar sayesinde siyasi bakış açılarını belli bir oranda değiştirdikleri ve sosyal çevreleri aracılığıyla siyasi partiye entegre oldukları görülmektedir.

Bunun yanında, gençlerin politik katılımlarının devamlılığı partinin sadece bir politik görüş ve amaç edinerek değil, aynı zamanda sunduğu sosyal ortam ile de bağlanılan bir yapı olduğunu göstermektedir. Gençlerin sosyalleşme, beraberce üretme arayışına parti yapısı cevap verebildiği ölçüde siyasi katılım sürmektedir.

Yerel Politik İçeriğin Etkisi:

Saha araştırmamızda edindiğimiz bazı bulgular her hangi bir bölgenin yerel politik koşullarından ileri gelen özel faktörlerin de siyasal katılımı etkileyebildiğini göstermektedir. “Politik içerik” olarak adlandıracağımız bu yerel politik koşulların etkisini Van şehrinde gerçekleştirdiğimiz saha araştırması üzerinden değerlendireceğiz.

Van'ı yerel koşullarında özel kılan ilk neden, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oy oranı anlamında daha güçlü bir parti karşısında muhalefette kaldığı illerden bir tanesi olması. Mart 2009 yerel seçimlerinde %39.2 ve Haziran 2011 genel seçimlerinde %40.18 oranında oy alan AKP Van yerel seçimlerde %53.5, genel seçimlerde de %48.70 alan -bağımsız milletvekillerinin toplam oyu-BDP karşısında ikinci parti olarak çıkmıştır. Bu muhalefette kalma durumuna karşın, Van'da AKP'nin oy oranı BDP'nin %61.31 oranında bulunduğu Diyarbakır iliyle karşılaştırıldığında daha yüksektir. Bu da iki parti arasındaki politik rekabeti devam ettiren ve beraberinde gerilimi de kızıştıran bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Bunun yanında Van, 90'lı yıllarda OHAL (Olağanüstü Hal Bölgesi) kapsamında bulunan, 20 seneyi aşan bir süredir hem TSK hem de PKK tarafında genç ölümlerine şahit olan, dolayısıyla siyasi ortamı önemli ölçüde Kürt meselesi ekseninde şekillenen illerden bir tanesidir. Nitekim saha araştırmasının gerçekleştirildiği on beş günlük süre de yine silahlı çatışmaların yoğunlaşmış olduğu ve iki taraftan cenazelerin de art arda günlerde şehre geldiği bir dönemdi.

Böyle bir siyasi ortamın, oy oranı anlamında azınlıkta bir konumda olan AKP'li gencin siyasi katılım sürecinde de belirleyici olabildiğini gözlemledik. Van'a üniversite eğitimi için gelmiş bir genç bu durumu şu şekilde ifade etmektedir.

« Benim politikleşme sebebimde belki biraz daha politik bir kente gelmemdi. Yani hala

....'da kalıyor olsaydım yani zaten oralar her şey yolunda az çok böyle hani yapıyor, gidiliyor olurdu ve belki yine biraz mesafeli kalırdım ama hani biraz da Van politik bir şehir olduğu için, etki tepki mi oldu artık nasılsa. Ben de kendimi bir yere doğru kanalize etmem gerektiğine inandım. Bunun en doğru adresini de gene merkez sağ olarak gördüm. » (erkek, öğrenci, Van)

Alıntıda siyasi görüşlerinde AKPy'e yakın duran bir gencin, AKP'nin iktidarda olduğu kendi şehrinde siyaseten aktif olmayı düşünmemiş olmasına karşın, üniversite okumak için geldiği Van ilinde, şehrin politik içeriğinden etkilenecek partide aktif çalışma kararı alabildiği görülmektedir. Van'da görüştüğümüz gençlerin bir kısmında gözlemlediğimiz bu durum, söz konusu politik içeriğin, siyasi kimlikleri çevresel faktörler karşısında kendi konumlarını ve aidiyet alanlarını belirginleştirmeye yöneltebildiğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, kimikleşme süreçlerinde gençlerin, diğer partilerden kişilerle gündelik etkileşim halinde, kendi politik kimlikleriyle daha güçlü bağlar kurabildiği ve kendi benzerlerini de bulma arayışıyla siyaset alanına yönelebildikleri görülmektedir.

Siyasal katılımı tetikleyen bu etkileşim süreçlerini daha iyi anlayabilmek için Van'da yaşayan AKP'li gençlerin Türkiye'de, kendi şehirlerinde ve partilerinin içindeki konumlarını biraz daha ayrıntılı anlatmak faydalı olacaktır. Zira kendilerini hem dindar hem de Kürt olarak olarak tanımlamanın ya da Kürt meselesinde şiddet ekseninin ön planda olduğu 90lı yılları Van şehrinde geçirmiş olmanın veya etnik anlamda daha iç içe geçen yaşam alanlarında büyümüş olmanın bir getirisi olarak bu gençler Kürt meselesine bakış açılarında diğer illerde görüşülen gençlere göre daha "arada" bir konum edinmekte. Zira saha araştırmasını gerçekleştirdiğimiz dönemde Van ilinde görüştüğümüz gençler bir yandan, Batı illerinde karşılaştıkları milliyetçi söylem veya tutumlara karşı derinlerini ifade ederken, öte yandan, BDP'nin oy oranının daha da yükselmesi sonucunda Van'ın Türkiye'yle bağlarını yitirmesinden de endişe ediyorlardı. Bu genel söylemin yanında, bir kaç erkek görüşmeci şehrin geleneklerine bağlı muhafazakar dokusunun da bu doğrultuda değişebileceğine dair korkularından bahsetti. Saha araştırmasında gözlemlerimiz kadarıyla, bu endişelerle beslenen politik etkileşim süreçleri, gençleri taraf olmaya ve siyasal katılıma teşvik edebilmektedir.

Siyasileşmiş politik içeriğin katılıma olumlu etkisine dair tespitimiz olumsuz etkisinin olmadığı anlamına gelmez elbet çünkü söz konusu siyaseten gergin ortam siyasi katılıma yönelik çekinceli koşullar da doğuruyor olabilir. Siyasete katılan AKP'li gençler üzerine araştırmamız politik içeriğin kimliği belirginleştirici ve katılıma yönlendirici etkisini ortaya çıkartmaktadır. Siyasete katılmayan ya da başka partilerde katılan gençlerle birlikte yapılacak ortak bir

değerlendirme politik yerel içeriğin katılıma etkisini daha derinlemesine tartışabilir.

Bireysel Beklentiler, Kazanımlar:

Ana akım siyasi partilerde gençlerin siyasete katılım motivasyonlarını inceleyen ‘Olasılıksızlığın Kuramını Anlamak: Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım’ başlıklı makalesinde Emre Erdoğan, siyasi partilerde aktif çalışan gençlerin bireyci, maddi çıkar beklentileriyle siyasete katılımı negatif bir şekilde sunduklarını söyler. Siyasete katılan gençlerin ‘retorik düzeyde çıkardan çok ideale kendilerini konumlandırmak istediklerini’ ifade eder Erdoğan. (Erdoğan, 2009: 85) Bizim saha araştırmamız da bu tespitleri doğrulamaktadır. İş bulmak ya da kariyer, pozisyon sahibi olmak gibi bireysel beklentilerle siyasete katılım, görüştüğümüz gençlerin ‘iktidar partisinden faydalanma’ olarak tanımladığı, herkesin varlığını kabul ettiği ama kendini ayırıştırarak sunduğu bir durum olarak belirlemektedir.

Gençlerin büyük çoğunluğu siyasal katılım hikayelerinde bireysel beklenti ifadesinde bulunmamıştır. Sadece 2 genç partiye giriş sürecinde bu tür beklentilerinden bahsetmiştir. İlki, askerlik sonrası iş aradığı bir dönemde AKP'yi destekleyen ailesinin de yönlendirmesiyle partiye üye olduğunu ve parti sayesinde iş de bulabileceğini düşündüğünü ifade etmiş diğeri de avukatlık yaptığı ilde partideki angajmanı sayesinde tanınabileceğini de düşündüğünü belirtmiştir.

Bununla birlikte, gençlerin büyük çoğunluğu kendilerini, Erdoğan'ın ifade ettiği gibi idealizm ekseninde konumladırıyor olsa dahi, bir siyasi partide aktif olarak çalışmanın getirdiği bireysel kazanımlar da söz konusudur. Zira siyasi angajman sayesinde büyük bir kısmı iş hayatında yer edinmiş üyelerden oluşan ve geniş bir tanışıklık ağı içine girilebilmektedir. Partide edinilen geniş arkadaş çevresi gençlerin bir yandan, sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılarken öte yandan, profesyonel hayata uyum süreçlerini de kolaylaştırmaktadır. Diğer taraftan, yerel alanda iktidar partisinin temsilcisi sıfatı, partiyi desteklemeyen kişilerin tepkilerini toplama riskinin yanında, toplumsal boyutta bir prestij kazanımını da mümkün kılabilir.

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nun « uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmaya bağlı gerçek ve potansiyel kaynakların bütünü » şeklinde tanımladığı « toplumsal sermaye » (social capital) kavramı bireylerin gruplara aidiyet üzerinden edindikleri maddi ve sembolik kazanımlara işaret eder. (Bourdieu, 1980: 2) İletişim ağlarına sahip olmak maddi, gruba aidiyet sayesinde sosyal alanda kazanılan prestij de sembolik bir kazanımı ifade eder. Bu kavramdan yardım alarak, siyasal angajmanın gençlere « toplumsal sermaye » de kazandırdığını, mesleki anlamda sosyal çevre ve prestij de sağlayabildiğini ifade edebiliriz.

Buna ek olarak, siyasal katılımda gösterilen çalışma performansı gençlere parti içerisinde

yükselme olanağı, siyaset alanında kariyer yapma fırsatı da sunabilmektedir. Siyasal angajman sürecinde kendini kanıtlayarak ana kademede, belediye veyahut il genel meclisi içinde ya da milletvekili olarak bir pozüsyon elde etme olasılığı mevcuttur. Gençlerin büyük çoğunluğunun geleceğe dair planlarında siyasi ekseninde hayallerin de bulunması, bu ileriye yönelik siyasi kariyer fırsatının gözardı edilmediğini göstermektedir. Aksine, angajmanın devamlılığı sonucunda bir yerden sonra bireysel kariyer planlarıyla parti angajmanının iç içe geçerek düşünülebildiği gözlemlenmiştir. (partideki halkla ilişkiler uzmanlığı görevinden dolayı sürdürülen hukuk eğitimi ardından halkla ilişkiler mastırı yapıp partide yükselme hayali kurma, ya da tercümanlık eğitimi alıp sonra partide politikacıların tercümanlık işleriyle ilgilenmeyi isteme gibi.) Bu türden kişisel siyasi projelerin varlığı gençlerin siyasi angajmanlarının tamamen bireysel beklentilerle güdüldüğü anlamına gelmez ama kolektif amaçlarla bireysel planların iç içe geçebildiği durumlardan bahsedebiliriz.

Sonuç olarak, gençlerin büyük çoğunluğu siyasal katılım hikayesinde bireysel beklenti ifadesinde bulunmamışlardır ama siyasal angajmanın getirdiği maddi ya da sembolik kazanımlardan bahsetmek mümkündür.

SONUÇ:

Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları'ndan çalışan gençleri siyasal katılıma teşvik eden etkenleri incelediğimiz bu makalede belirlediğimiz dört faktörün siyasi katılımı ile ilişkisini mülakatlar aracılığıyla aydınlatmaya çalıştık. Bu doğrultuda, aile içinde siyasi ilgi ve pratik ediniminin, politik liderde kendi temsiliyetini bulmanın, sosyal çevrenin yönlendirmesinin ve yerel politik içerikte karşıt gruplar ile gerçekşen etkileşimin gençleri aktif siyasi katılıma teşvik edebildiğini gördük. Bunun yanında, bireysel beklentiler siyasal katılım belirgin bir etken oluşturmasa da siyasal angajmanın tanışıklık ağı elde etme gibi bir takım bireysel kazanımları da getirebildiğinden bahsettik.

Unutmamalı ki siyasal angajman bir takım bireysel kazanımlar ya da hayat projelerini beraberinde getirirse dahi, gençlerin çoğunluğu, aslen, siyasi alana etki edebileceklerine, partideki çalışmaları sayesinde politikayı ve toplumu değiştirebileceklerine inandıkları için siyasete katılmaktalar. Politikaya olan bu inançları sayesinde siyasete mesafeli tutum benimseyen büyük çoğunluktan ayrılmaktalar. Adalet ve Kalkınma Partisi gençliği üzerine saha araştırmamız, bu inancın oluşmasında temsiliyetini bulabilmenin önemi yanında, aile ve sosyal çevre gibi alanların politikleşmiş karakterinin, bu alanlarda gerçekleşen politik bilinçlenme ve siyasete yönlendirme süreçlerinin de oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle temsiliyet yanında

siyasetin aile ve sosyal çevre içinde gündelik alanlarla iç içe geçebilmesinin gençlerin siyasal katılımını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Bu nedenle gençlerin siyasal katılımının düşüklüğü üzerine düşünürken özellikle ailelerin siyasal bilincin oluşmasında ne yönde etki ettiklerine de dikkat edilmelidir. Zira, bu birincil ya da ikincil sosyalleşme alanlarında siyasetin daha özgürce dile getirilmesi ve gençlerin politik anlamda etkin ve aktif olabileceklerine inandırılmaları siyasal katılımı da olumlu yönde etkileyebilir.

KAYNAKÇA

ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, (2001) *Türk Gençliği ve Katılım: Katıl ve Geleceğini Yarat*, İstanbul:ARI Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayınları.

ALKAN, T. & ERGİL, D. (1980), *Siyaset Psikolojisi*, Ankara: Turhan Kitabevi.

AYATA, A. G. & TÜTÜNCÜ F. (2008), “Party Politics of the AKP (2002-2007) and the Predicaments of Women at the Intersection of Westernist, Islamist and Feminist Discourses in Turkey”, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 35 (3), ss.363-384.

AVCI, Ö. (2012), *İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği: İki Dünya Arasında*, İstanbul: İletişim Yayınları.

BOURDIEU; Pierre (1980), "Le capital sociale: notes provisoires", *Acte de la Recherche en Sciences Sociales*, 31 (1), ss. 2-3.

BOY, D. (1978), “Origine sociale et comportement politique”, *Revue Française de Science Politique*, 19 (1), ss.73-102.

BRUBAKER, R. (2001), “Au dela de l'identité-”, *Actes de la Recherches en Sciences Sociales*, 139 (3), ss. 66-85.

ERDOĞAN, E. (2009), “Olasılıksızlığın Kuramını Aramak:Türk Gençliğive Siyasal Partilere Katılım”, *Gençler Tartışıyor:Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı.

GIDDENS, A. (2001), *Sociology*, Cambridge: Polity Press ss. 80-103.

JOIGNANT, A. (1997), “La socialisation politique stratégie d'analyse, enjeux théoriques et nouveaux agenda de recherche” *Revue Française de Science Politique*, 47 (5); ss. 535-559.

KAUFMANN, J. (2004), *L'entretien Compréhensif*, Paris: Armand Colin.

KAZGAN, G. (2006) *İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KENTEL, F. (1999), *Türk Gençliği 98: Suskun Kitle Büyüteç Altında*, İstanbul: İstanbul Mülkiyeliler Vakfı, Konrad Adenauer Vakfı.

LÜKÜSLÜ, D. (2009), *Türkiyede "Gençlik Miti": 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*, İstanbul: İletişim Yayınları.

..... (2010), "Attitude politique de sjeunes en Turquie: une tactique pour éviter la polarisation ?", *Dynamiques Contemporaines en Turquie: Ruptures, Continuités?*; Paris: L'Harmathan.

MICHELAT, G. & SIMON M. (1977), *Classe et Religion et Comportement Politique*, Paris: Presse de la Fondation Nationale de Science politiques, Edition Sociales.

PECHERON, A. (1985) "La socialisation politique: defense et illustration"; Madeleine Grawitz ve

Jan Leca (der) *Traité de science politique*, Paris: PUF, ss. 165-235.

..... (1985), "Le domestique et le politique: type de famille, modèle d'education et tranmission des systèmes de normes et d'attitudes entre parents et enfants " *Revue Française de Science PoLitique*, n: 5, s. 840-891.

TAŞKIN, Y. (2009) "Politikleşme Öyküleri ve İdeolojik Yönelimler Üzerinden bir Değerlendirme", *Gençler Tartışıyor:Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı.

TUĞAL, C. (2002) "90'li Yıllarda Öğrenci Hareketi" , *Birikim*, 155 (3), ss.38-40.

WHITE, J. (2002), *Islamiste Mobilization in Turkey: A Study in Vernacular Poltics*, Washington: University of Washington Press

WiEVIORKA, M. (2005), *La différence: identité culturelles: enjeux, débats et politiques*, Paris: Ed. de l'Aube.

YAVUZ, H. (2009), *Secularism and Muslim Democracy in Turkey*, Cambridge: Cambridge, University Press.

YILDIRIM E. & INANÇ H, & ÖZLER H. (2007), "A Sociological Representation of the Justice and Development Party. Is It a Political design or Political Becoming?", *Turkish Studies*, 8 (1) s. 5-24.